

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

ЗМІСТ

А. О. Білоус Теоретико-правові основи аналізу поняття інституту державної служби	7
М. Курко, В. Підпалій Проблеми формування правової компетенції сучасного управлінця.....	13
О. Х. Юлдашев Концепція вдосконалення управління економікою.....	16
В. В. Утвенко Стратегічне планування соціально-економічного розвитку міст України як складова муніципальної політики органів місцевого самоврядування.....	19
О. В. Баєва Формування державних вимог до організаційної компетентності медичних менеджерів	29
Л. Б. Шостак, О. С. Бадрак Механізми гармонізації еколого-економічної та соціальної складових державної регуляторної політики.....	38
О. И. Дикарев, Нгуєн Куинь Май Политэкономический подход к концепту «энергетический клуб» (эк) шанхайской организация сотрудничества (ШОС) на евразийском геополитическом и геэкономическом пространстве.....	44
Т. В. Кондратюк Становлення та розвиток порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напрямку дослідження механізмів державного управління.....	51
А. М. Сундук Зовнішній вектор регіональної політики як фактор реалізації стабільного розвитку....	61
Н. Н. Юсеф Етно-соціальний та економічний розвиток Курдистану	62
Ф. М. Медвідь, М. Ф. Медвідь Національні економічні інтереси в системі державної регіональної політики України .	68
О. В. Поляк Стан дослідження сензитивності у наукових джерелах про механізми державного управління	73
О. І. Дікарев, М. Л. Семенюта Міжнародно-правові механізми регулювання транскордонних ресурсних конфліктів	78
Я. Ф. Медвідь, О. М. Поповичук Державне управління в сфері підприємницької діяльності	86
В. В. Шпачук Антикризові аспекти державного управління банківською системою.....	91
Б. В. Бернадський Створення органів державної безпеки Російської імперії.....	93
А. М. Соловйова Кримінально-правова охорона власності в Україні.....	96
В. В. Павленко, В. Л. Павленко Відповідальність за порушення законодавства про державну службу.....	99
В. В. Павленко Моделі державної служби	106
К. В. Муравйов Організаційно-правові гарантії реалізації права видобування корисних копалин	108
І. А. Кабанова Етико-правові засади медичної діяльності.....	114
Т. О. Костюк Політична криза в Україні в контексті кризи державного управління і соціального розвитку.....	119
Л. О. Федосова Реформування сучасної вищої школи в Україні в контексті становлення системи підготовки керівних кадрів	123
О. М. Міхатуліна Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю та засоби державного захисту прав суб'єктів господарювання	125
В. А. Гапоненко Органи державного управління: інститут демократії чи механізм її обмеження.....	128

ПОЛІТИЧНА КРИЗА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ КРИЗИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 119–122

Політична ситуація в Україні за період від 2004 р., тобто зі славнозвісної Помаранчевої революції, характеризується українськими та закордонними політиками та політологами не інакше, як кризова. Політичні кризи в Україні є результатом цілком закономірних проблем перехідного періоду міжвладдя і наслідком того, що Помаранчева революція трансформувалася у феномен перманентної революції, яка все ще веде суспільство до хаосу та стагнації.

Систематичність загострення політичної ситуації в державі спонукає до активного вживання терміна “перманентна революція” для її характеристики. Серед основних причин систематичності політичних криз слід зазначити такі:

- зміна стилю управління державою, що виникла внаслідок появи іншої ідеології влади і складається з інших пріоритетів (євроцентризм, інші економічні відносини і т. д.), які прийшли на зміну пріоритетам (господарський орієнтований політиці, сильній президентській владі тощо), що протрималися десятирок років;
- недосконалість законодавчої бази, що стало наслідком, можливо, пріоритетів у державній політиці, розставлених відповідно до своєї внутрішньої логіки;
- відсутність механізмів втілення державної програми на тривалий період [3].

Сьогоднішня системна політична криза в Україні дає підстави сформулювати таку аксіоматичну сентенцію: у суспільстві, де лідери політичних сил прагнуть офіційної влади, але є нездатними ефективно управляти країною, державотворчої політики очікувати не доводиться. Нинішньої політичної кризи наша держава могла б уникнути, якби очільники української революції, а згодом і держави, мали необхідні лідерські якості та відповідний рівень компетентності і професіоналізму, щоб досягти принаймні деяких задекларованих на Майдані цілей.

Виникає питання: чому команда політиків, за якими під час революції стало стільки людей, не змогла виправдати покладені на неї сподівання і фактично зруйнувала віру народу у здійснення обіцяного на Майдані? Звичайно, причин багато. Але одна, на нашу думку, є найголовнішою: відсутність сильного та вольового лідера.

У цьому аспекті варто зазначити, що проблема лідерства була доволі глибоко та всебічно досліджена, проте ще й досі вона залишається доволі неясною та розпливчастою [7, 8]. На нашу думку, це пов'язано з багатозначністю уявлення про саме поняття “лідер”. Тому запропоновані нами функції лідера та необхідні для їх виконання риси матимуть узагальнений характер.

Загальними складовими, які, на нашу думку, повинні бути враховані при аналізі лідерства та його функцій, є:

- зовнішнє оточення, в якому формується і діє лідер;
- особисті якості кандидата в лідери;
- соціальна активність лідера, яка сприяє розростанню започаткованого і очолюваного ним руху;
- дії лідера, спрямовані на закріплення його позицій;
- функціональна команда лідера та його безпосереднє оточення;
- мета та завдання, що їх вирішує лідер;
- установки та цінності, підтримувані лідером;
- інститути, які сприяють чи заважають лідеру у виконанні його функцій.

Кожна з цих складових задається своїми компонентами, умовами, подіями, які становлять численні соціальні та економічні проблеми, розв'язанню яких повинен сприяти лідер. Проте це не завжди вдається, оскільки "якщо група політичної еліти, клан приводять до влади персону, нездатну примусити органи влади діяти ефективно в інтересах принаймні більшої частини народу, то ця персону, і ті сили, що привели її до влади, приречені на історичну поразку" [4].

Що стосується особистих характеристик лідера, то найважливішими, на нашу думку, є залізна воля, рішучість, сміливість на межі з фанатизмом, впевненість у задекларованих цілях і невідступність у їх досягненні, безкінечна впевненість і віра в себе як в лідера. Таким чином, "качество идей играет небольшую роль в руководстве массами. Значение имеют: величественный жест, полное пренебрежение к мнению других, единоличный вызов миру" [2]. Значно менше лідеру потрібні благородство, оригінальність, характер, екстравертність, вихованість, тактичність, ерудиція. Для суспільства набагато важливішою є здатність керманича приймати важкі, а часом і непопулярні, рішення

без вагань і водночас здатність маневрувати, йти на компроміси задля досягнення поставлених цілей. Крім того, кожен успішний лідер повинен бути далекоглядним стратегом, вміти поставити мету, оцінити можливість отримання кінцевого результату, передбачити можливість її досягнення і можливі наслідки, бачити та оцінити існуючу розстановку сил, їх можливі зміни та мати необхідні ресурси для досягнення мети. Інакше кажучи, у нього має бути відчуття мети.

Багато дослідників політичного лідерства вважають, що лідер повинен мати певну харизму. З харизмою пов'язане поняття влади, про яку А. Уїлльєр пише: "Харизматична влада не базується ні на посаді, ні на статусі, а витікає зі здатності конкретної особистості викликати та підтримувати віру в себе як у уособлення легітимності" [7].

Щодо української дійсності, очевидним є те, що самої лише харизми було достатньо наприкінці 2004 р., проте, через стільки років очікування здійснення обіцяного харизматичності та імідж лідера абсолютно нівелювались, натомість невдоволеність мас діяльністю, чи, радше, бездіяльністю, обраного і підтриманого ними державного лідера та поступовий розвал командно-адміністративної системи України стали складовими внутрішньодержавної кризи.

На іншій часті важелів встановлення рівноваги в політиці та державному управлінні знаходиться соціум. Для пересічного українського громадянина ця сентенція здається дивною, адже наша реальність така, що суспільство є простим спостерігачем, нездатним впливати на політичні перипетії в державі. Це наслідок практичного нефункціонування теоретично існуючого громадянського суспільства в Україні.

Теоретично, як стверджували багато політологів в Україні і за її межами, "в Україні наприкінці 2004 р. відбувся

стрибкоподібний перехід з одного стану громадянського суспільства (неактивного, пасивного, латентного) — в активний. Відбулося набуття громадянським суспільством якісно нових рис. Така якість зумовлена рівнем активності й політичної свідомості громадян. Цей рівень досить високий, що дає змогу говорити про відповідний ступінь самоорганізації суспільства” [1]. Практично ж ми бачимо, що суспільство залишається бездієвим і, фактично, безправним; воно не набуло якості незалежного від держави, але взаємодіючого з нею, адже взаємодія відбувається в межах права вільних і рівноправних громадян держави, їх об’єднань, що добровільно сформувалися та перебувають у відносинах конкуренції і солідарності, поза безпосереднім утручанням держави, покликаній створювати умови для їх вільного розвитку. Крім того, жодне громадянське суспільство не може існувати та функціонувати без наявності високого ступеня національної свідомості.

Окрім наявності високого рівня національної свідомості громадян, ступінь розвиненості громадянського суспільства визначається у відповідності до рівня демократизму і політико-правової культури соціуму. Тобто, атрибутивна характеристика “громадянське” щодо суспільства співвідноситься, відповідно, з характеристикою “соціальна, правова” щодо держави. Як держава в демократичній країні поступово набуває ознак правової і соціальної, так і суспільство за умов демократичного політичного режиму набуває іманентно властивих йому якостей громадянського, оскільки повертається до свого стану політично організованого соціуму. Громадянське суспільство і держава співвідносяться як ціле і частина, як організм і механізм.

Проте до кожного суспільства треба підходити конкретно-історично і враховувати менталітет кожної окремо взятої нації. Проголошення, виборюван-

ня, розбудова держави свідчать про зрілість громадянського суспільства, усвідомлення громадянами спільності своїх політичних інтересів, своїх юридичних прав і обов’язків. Отже, не можна говорити, що в Україні відсутнє громадянське суспільство при наявності його частин, зокрема — держави. За недемократичних політичних режимів громадянське суспільство не існує, як вважають деякі дослідники, — воно передає державі надто багато невластивих їй функцій і повноважень, внаслідок чого держава “поглинає” громадянське суспільство [6].

Наразі сфера державного управління та політичного менеджменту гостро вимагає змін. Президентські вибори 2004 р. відкривали перед країною можливість зміни модусу політичного розвитку, утвердження нової парадигми державного устрою. Однак постреволюційна практика засвідчила, що в Україні відсутні ефективні механізми вертикальної мобільності для ротації політичної еліти, часто застосовуються методи ручного керування для підбору нового господарсько-управлінського персоналу. На превеликий жаль, після Помаранчевої революції елітне рекрутування визначалось тим, яку роль внесла особистість у “помаранчезацію” України, часто без урахування особистих якостей та вмінь людини, ігноруючи її авторитет і компетентність. Звісно, така політика лише послабила ефективність менеджменту і погіршила імідж влади.

Крім того, надія на побудову справді української і справді європейської України може здійснитися, якщо головним завданням її очільників буде прагнення повернути державу на шлях поваги до закону, знайти кошти для підтримки національної мови і культури, оскільки втрата культурно-ціннісних орієнтирів перетворює суспільство на зневірений, цинічний і байдужий натовп без почуття національної самоповаги.

Сучасний же політикум і донині спирається лише на зовнішні соціально-економічні стосунки, які не є вирішальними. В українській владі з'являється багато нових облич, але обличчя самої влади лишається незмінним. Постреволюційна криза переконливо продемонструвала, що вітчизняна політична еліта не здатна ставити національно-державні інтереси вище за особисті. Внаслідок цього соціально-політичний розвиток України опинився в стані "активного бездіяння", коли те, що необхідно робити, не робиться, а те, що робиться, не сприяє покращенню стану в державі та її іміджу на міжнародній арені. Кризу можна використовувати як елемент управління станом суспільства для подолання соціальних суперечностей. Іншими словами, управління політичною кризою припускає професійне використання технологій і визначення чітких завдань.

Авторка глибоко переконана, що нагальна потреба для керівництва України полягає не стільки в економічному розвитку, який, безперечно, є першочерговим завданням в будь-якій державі, особливо за умов глобальної фінансово-економічної кризи, а в тому, щоб зберегти ще існуючу довіру народу до Прези-

дента і виправдати покладені на нього очікування та сподівання, не зруйнувати своїми діями (чи бездіяльністю та політичною слабкістю) процес консолідації нації та її готовність долучитись до розбудови сильної української держави.

Література

1. *Кресіна І.* До питання про визначення поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року // Політичний менеджмент. — 2005. — № 6 (15).
2. *Ледяев В.* Власть: концептуальный анализ. — М.: РОССПЭН, 2001. — С.134.
3. *Мейтус В., Мейтус В.* Массы, движения, революции. — К.: Ника-Центр, 2008. — 504 с.
4. *Михальченко Н. І.* Українське суспільство: трансформація, модернізація чи лімітроф Європи? — К., 2001. — С.87.
5. *Хоффер Э.* Истинноверующий. — Минск.: ЕГУ, 2001.
6. *Юлдашев А.* Оранжевая революция: уроки власти // Персонал. — 2005. — № 3. — С. 32–37.
7. *Willner A.* The Spellbinders: Charismatic Political Leadership. — New Haven: Yale University Press, 1984.
8. *Geremek B.* Civil Society then and now. Journal of Democracy. — 1992. — April 3. — P. 3–12.